

Cauza C-689/20**Rezumatul cererii de decizie preliminară întocmit în temeiul articolului 98 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție****Data depunerii:**

18 decembrie 2020

Instanța de trimitere:

Sofiyski rayonen sad (Bulgaria) [Tribunalul de Raion din Sofia]

Data deciziei de trimitere:

18 decembrie 2020

Reclamantă:

„Banka DSK” EAD

Pârât:

RP

Obiectul procedurii principale

Cerere a unei instituții bancare având ca obiect plata soldului capitalului declarat exigibil imediat și a dobânzilor scadente în temeiul unui contract de credit de consum. Reclamanta solicită ratele lunare neachitate, în quantum variabil, din perioada cuprinsă între 24 octombrie 2016 și 24 octombrie 2017 și capitalul restant până la ultima dată a rambursării (9 martie 2019), care a fost declarat exigibil imediat, în quantum total de 4 105,27 leva (BGN) (aproximativ 2 100 de euro); dobânzile contractuale pentru perioada cuprinsă între 24 septembrie 2016 și 9 noiembrie 2017, în quantum de 668,93 leva (BGN) (aproximativ 340 de euro), precum și dobânzile legale de întârziere în quantum de 84,06 leva (BGN).

Obiectul și temeiul juridic al cererii de decizie preliminară

Valoarea dobânzii stabilită de banca creditoare în cadrul contractului de credit de consum depinde de aspectul dacă consumatorul a încheiat cu aceeași bancă un contract de servicii de plată conexe (denumite în continuare „servicii accesorii”). Potrivit instanței de trimitere, acest aspect creează incertitudini în privința

aplicării, în cazul contractului menționat, a unei serii de dispoziții naționale în materie de concurență neloială. Acest lucru ridică o serie de probleme, mai precis dacă anumite practici de acordare a creditelor de consum în contextul unor reduceri de dobânzi oferite în cazul utilizării altor servicii accesorii ale băncii, aflate în legătură cu acordarea creditului de consum, pot fi considerate „neloiale” în sensul Directivei 2005/29 privind practicile comerciale neloiale, în ce măsură aceste practici trebuie considerate clauze abuzive în sensul Directivei 93/13 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii și dacă sunt respectate obligațiile de informare prevăzute de Directiva 2008/48 privind contractele încheiate cu consumatorii.

Întrebările preliminare

Instanța de trimitere adresează următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul 3 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE coroborat cu punctul 1 literele (e) și (f) din anexa la această directivă, precum și articolul 15 alineatele (2) și (3) din Carta drepturilor fundamentale trebuie interpretate în sensul că o clauză creează obligații în detrimentul consumatorului, cu încălcarea cerinței de bună-credință, atunci când crește semnificativ costurile suportate de acesta în temeiul unui contract de credit în cazul în care consumatorul nu își transferă lunar salariul [într-un cont deschis] la banca creditoare, având în vedere că, potrivit condițiilor contractuale, consumatorul este obligat să constituie o garanție asupra creanței sale salariale, indiferent de modul și de statul în care acesta își primește salariul?

2) În cazul unui răspuns negativ la prima întrebare, articolul 3 alineatul (1) din Directiva 93/13/CEE coroborat cu punctul 1 literele (e) și (f) din anexa la această directivă trebuie interpretat în sensul că o clauză creează obligații în detrimentul consumatorului, cu încălcarea cerinței de bună-credință, atunci când obligă consumatorul nu numai să își transfere salariul [într-un cont deschis] la comerciantul creditor, ci și să utilizeze efectiv alte servicii ale comerciantului creditor?

3) În cazul unui răspuns afirmativ la a doua întrebare, pe baza căror criterii instanța națională trebuie, în principiu, să orienteze aprecierea caracterului abuziv? În special, trebuie să se țină seama de intensitatea legăturii dintre obiectul contractului de credit și serviciile accesorii pe care trebuie să le utilizeze consumatorul, de numărul serviciilor accesorii și de dispozițiile naționale privind limitarea ofertelor comune?

4) Principiul interpretării conforme cu dreptul Uniunii a dreptului național, astfel cum a fost definit la punctul 26 din Hotărârea 14/83, von Colson, se aplică și interpretării unor dispoziții naționale care reglementează alte domenii juridice (concret, norme privind concurența neloială), dar care sunt înrudite cu materia actului de drept al Uniunii Europene aplicat de instanța națională în litigiul cu care este sesizată (în speță, Directiva 93/13/CEE privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii)?

5) Articolul 7 alineatul (2) coroborat cu articolul 6 alineatul (1) litera (d) din Directiva 2005/29/CE și articolul 10 alineatul (2) litera (f) din Directiva 2008/48/CE trebuie interpretate în sensul că, potrivit acestora, este interzisă indicarea unei rate inferioare a dobânzii aferente creditului în contractul principal de credit de consum atunci când acordarea creditului la această rată a dobânzii este supusă unor condiții prevăzute într-o anexă la contract? În cadrul acestei examinări, trebuie să se analizeze modul în care sunt formulate condițiile de reducere a ratei dobânzii aferente creditului, de eliminare a unei astfel de reduceri, precum și mijloacele care conduc la o nouă reducere?

6) Articolul 5 alineatul (2) litera (b) din Directiva 2005/29/CE trebuie interpretat în sensul că, pentru a aprecia posibilitatea denaturării semnificative a comportamentului economic al consumatorilor, trebuie să se țină seama de cota de piață deținută de o bancă ce acordă credite de consum în contextul nevoilor consumatorilor care utilizează astfel de produse?

7) Articolul 3 litera (g) din Directiva 2008/48/CE trebuie interpretat în sensul că costurile care decurg din contractele aflate în legătură cu un contract de credit de consum, pentru executarea cărora se acordă o reducere a dobânzilor aferente contractului de credit de consum, constituie o parte din dobânda anuală efectivă a creditului și trebuie incluse în calculul acestuia?

8) Articolul 3 litera (g) din Directiva 2008/48/CE coroborat cu articolul 5 din Directiva 93/13/CEE trebuie interpretat în sensul că, în cazul nerespectării obligațiilor care decurg din contractele aflate în legătură cu contractul de credit și care implică o majorare a ratei dobânzii aferente creditului, dobânda anuală efectivă trebuie să fie calculată și în funcție de rata dobânzii aferente creditului majorate în cazul nerespectării?

9) Articolul 10 alineatul (2) litera (g) din Directiva 2008/48/CE trebuie interpretat în sensul că indicarea eronată a dobânzii anuale efective într-un contract de credit încheiat între un comerciant și un consumator în calitate de împrumutat trebuie considerată drept lipsă a indicării dobânzii anuale efective în contractul de credit și că instanța națională trebuie să aplice consecințele juridice prevăzute de dreptul național pentru lipsa indicării dobânzii într-un contract de credit de consum?

10) Articolul 22 alineatul (4) din Directiva 2008/48/CE trebuie interpretat în sensul că o sancțiune prevăzută de legiuitorul național sub forma nulității contractului de credit de consum, potrivit căreia numai capitalul acordat trebuie rambursat, este proporțională în cazul în care un contract de credit de consum nu conține o indicație precisă privind dobânda anuală efectivă?"

Dispoziții de drept al Uniunii și jurisprudența Uniunii

Articolul 15 alineatele (2) și (3) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (JO C 202 din 2016, p. 389).

Articolul 3 alineatul (1) și articolul 5 din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (JO 95, L 1993, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273) și punctul 1 literele (e) și (f) din anexa la această directivă

Articolul 7 alineatul (2), articolul 5 alineatul (2) litera (b) și articolul 6 alineatul (1) litera (d) din Directiva 2005/29/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 mai 2005 privind practicile comerciale neloiale ale întreprinderilor de pe piața internă față de consumatori și de modificare a Directivei 84/450/CEE a Consiliului, a Directivelor 97/7/CE, 98/27/CE și 2002/65/CE ale Parlamentului European și ale Consiliului și a Regulamentului (CE) nr. 2006/2004 al Parlamentului European și al Consiliului („Directiva privind practicile comerciale neloiale”) (JO L 149 din 2005, p. 22, Ediție specială, 15/vol. 14, p. 260).

Articolul 3 litera (g), articolul 10 alineatul (2) literele (f) și (g) și articolul 22 alineatul (4) din Directiva 2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori și de abrogare a Directivei 87/102/CEE a Consiliului (JO L 133 din 22 mai 2008, p. 66).

Hotărârea din 10 aprilie 1984, von Colson, 14/83, EU:C:1984:153, punctul 26.

Hotărârea din 15 martie 2012, Pereničová și Perenič, C- 453/10, EU:C:2012:144, punctele 43 și 44.

Hotărârea din 9 noiembrie 2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, punctul 78.

Hotărârea din 19 septembrie 2018, Bankia, C-109/17, EU:C:2018:735, punctele 48-50.

Hotărârea din 20 septembrie 2018, EOS KSI Slovensko, C-448/17, EU:C:2018:745.

Hotărârea din 10 septembrie 2020, A., C-738/19, EU:C:2020:687, punctul 37.

Dispoziții legale naționale

Instanța de trimitere citează o serie de dispoziții naționale aplicabile în prezenta procedură. Părțile relevante ale celor mai importante dispoziții naționale au următorul cuprins:

Zakon za zadalzhniata i dogovorite (Legea privind obligațiile și contractele)

Articolul 149 În vederea garantării unei creanțe, este posibil să se constituie o garanție asupra [...] acestei creanțe [...].

Zakon za zashtita na protrebitelite (Legea privind protecția consumatorilor)

Articolul 68c Se interzic practicile comerciale neloiale.

Articolul 68d (1) [...]

(4) Sunt de asemenea neloiale practicile comerciale înșelătoare și agresive [...].

Articolul 68e (1) O practică comercială este înșelătoare [...] atunci când aceasta este de natură să înșele consumatorul mediu, chiar dacă informațiile furnizate sunt corecte în fapt [...].

(2) Circumstanțele menționate la alineatul (1) cuprind informații privind:

[...]

4. prețul sau modalitatea de calcul al prețului ori existența unui avantaj specific în ceea ce privește prețul;

[...]

Articolul 68f (1) O practică comercială este de asemenea înșelătoare atunci când [...] aceasta omite informații semnificative [...].

(2) Este de asemenea înșelătoare orice practică comercială în care un comerciant [...] disimulează prin omisiune [...] sau furnizează într-o manieră neclară informații semnificative [...].

Articolul 68h Se consideră că o practică comercială este agresivă atunci când aceasta [...] modifică sau poate modifica în mod semnificativ prin hărțuire, constrângere, inclusiv [...] printr-o influență nejustificată libertatea de decizie sau conduita consumatorului mediu [...].

Articolul 68m (1) Consumatorul are dreptul să anuleze contractul încheiat cu un comerciant pe baza unei practici comerciale neloiale, să rezilieze fără preaviz acest contract sau să îl desființeze fără acordul cocontractantului și să solicite o despăgubire în conformitate cu normele generale [...].

Articolul 143 Constituie o clauză abuzivă într-un contract încheiat cu un consumator orice acord care, în contradicție cu cerința de bună-credință, provoacă un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile comerciantului și ale consumatorului, în detrimentul consumatorului, prin faptul că:

[...]

9. impune consumatorului să își dea consimțământul pentru clauzele despre care nu a putut lua cunoștință înainte de încheierea contractului;

12. [...] conferă comerciantului dreptul de a majora prețul fără ca, în acest caz, consumatorul să aibă dreptul de a anula contractul în situația în care prețul final este prea ridicat în raport cu prețul convenit la momentul încheierii contractului;

[...]

18. stabilește condiții similare.”

Zakon za potrebitelskia kredit (Legea privind creditul de consum)

Articolul 5 (1) Cu o perioadă rezonabilă de timp înainte ca un consumator să încheie [...] un contract de credit de consum, creditorul [...] furnizează consumatorului informațiile necesare care să îi permită să compare mai multe oferte pentru a lua o decizie informată cu privire la eventuala încheiere a unui contract de credit de consum.

(2) Informațiile menționate la alineatul (1) se comunică prin intermediul formularului «Informații standard la nivel european» în conformitate cu anexa nr. 2.

[...]

(4) Informațiile prevăzute la alineatele (1), (2), [...] precum și condițiile generale sunt furnizate gratuit consumatorului în mod clar și inteligibil, pe hârtie sau pe un alt suport durabil [...].

[...]

(7) În cazul unui contract de credit cu o rată variabilă a dobânzii, pentru care se utilizează o rată de referință, creditorul [...] furnizează consumatorului informații cu privire la denumirea ratei de referință și la numele administratorului acesteia, precum și cu privire la potențialele implicații ale ratei de referință asupra consumatorului, într-un document separat, anexat la formularul „Informații standard la nivel european [...]”. Orice informații suplimentare furnizate consumatorului de către creditor [...] sunt prezentate într-un document separat, anexat la formularul prevăzut la alineatul (2).

[...]

Articolul 10a [...]

(4) Natura, valoarea și activitatea pentru care se pretind costuri și/sau comisioane trebuie să fie definite clar și precis în contractul de credit de consum.

Articolul 11 (1) Contractul de credit de consum este redactat într-un limbaj clar și conține:

[...]

9. rata dobânzii aferente creditului, condițiile care guvernează aplicarea acestei rate și orice indice sau rată de referință aplicabilă ratei inițiale a dobânzii aferente creditului, precum și perioadele, procedurile și condițiile în care variază rata dobânzii aferente creditului și, în cazul în care se aplică rate diferite ale dobânzii

aferele creditului în circumstanțe diferite, informațiile sus-menționate privind toate nivelurile aplicabile;

9a. metoda de calcul al ratei de referință prevăzute la articolul 33a;

10. dobânda anuală efectivă și costul total al creditului pentru consumator [...];

11. condițiile de rambursare de către consumator a creditului, inclusiv un tabel de amortizare cu informații privind [...] diferitele sume datorate cu rate diferite ale dobânzii în scopul amortizării;

12. Informații privind dreptul consumatorului de a primi, în cazul amortizării de capital a unui contract de credit pe durată determinată [...] un tabel de amortizare a plăților efectuate și a celor care urmează să fie efectuate; [...]

14. toate costurile de deschidere și de administrare a unuia sau mai multor conturi în scopul utilizării (trageri din credit și operațiuni de plată) creditului, cu excepția cazului în care deschiderea unui cont este opțională [...];

15. rata dobânzii, în cazul ratelor restante, aplicabilă la data încheierii contractului de credit și măsurile pentru ajustarea acesteia, precum și orice costuri ocazionate de neexecutarea contractului;

16. o avertizare privind consecințele pentru consumator în cazul întârzierii efectuării plăților;

[...]

18. după caz, garanțiile pe care consumatorul trebuie să le acorde;

[...]

Articolul 19 (1) Dobânda anuală efectivă aferentă creditului constituie costul total curent și viitor al creditului pentru consumator (dobânzi, alte costuri directe sau indirecte, comisioane, remunerații [...]), exprimat ca procent anual din valoarea totală a creditului acordat.

(2) Dobânda anuală efectivă se calculează pe baza formulei cuprinse în anexa nr. 1, luând în considerare dispozițiile generale și ipotezele suplimentare menționate în aceasta.

(3) Următoarele costuri sunt excluse de la calculul dobânzii anuale efective:

1. costurile suportate de consumator pentru nerespectarea obligațiilor prevăzute în contractul de credit de consum;

[...]

3. Costurile administrării unui cont în legătură cu contractul de credit de consum, [...], alte costuri privind operațiunile de plată, în cazul în care deschiderea contului este opțională, iar costurile contului au fost indicate clar și separat în contractul de credit sau în orice alt contract încheiat cu consumatorul.

[...]

Articolul 21 (1) Orice clauză dintr-un contract de credit de consum care are ca obiect sau ca efect eludarea cerințelor prezentei legi este nulă.

[...]

Articolul 22 În cazul în care condițiile prevăzute la [...] articolul 11 alineatul (1) punctele 7-12 și 20 și la alineatul (2) [...] nu sunt îndeplinite, contractul de credit de consum este nul.

Articolul 23 În cazul în care un contract de credit de consum a fost declarat nul, consumatorul nu rambursează decât valoarea netă a creditului și nu datorează dobânzi sau alte costuri de credit.

Articolul 24 Articolele 143-148 din *Zakon za zashtita na potrebitelite* (Legea privind protecția consumatorilor) se aplică și contractelor de credit pentru consumatori.

Articolul 33 (1) În cazul întârzierii consumatorului, creditorul are dreptul de a solicita dobânzi numai pentru suma care nu a fost plătită la timp în perioada de întârziere.

(2) În cazul în care consumatorul este pus în întârziere cu plata împrumuturilor pe care le datorează, compensația pentru întârziere nu poate depăși rata dobânzii legale.

[...]

Articolul 1 În înțelesul prezentei legi:

„Costul total al creditului pentru consumatori” înseamnă toate costurile, inclusiv dobânda, comisioanele, taxele, onorariile intermediarilor de credit și costurile de orice natură, direct legate de contractul de credit de consum, care sunt cunoscute de către creditor și pe care trebuie să le suporte consumatorul [...].

Zakon za zashtita na konkurentsia (Legea privind protecția concurenței)

Articolul 15 (1) Sunt interzise toate [...] practicile concertate a două sau mai multor întreprinderi care au ca obiect sau ca efect împiedicarea, restrângerea sau denaturarea concurenței pe piața relevantă, în special cele care:

[...]

5. condiționează încheierea contractelor de asumarea de către cocontractant a unor obligații suplimentare sau de încheierea de către acesta a unor contracte suplimentare care, prin natura lor sau în conformitate cu uzanțele comerciale, nu au legătură cu obiectul contractului principal sau cu executarea acestuia.

(2) Acordurile și deciziile menționate la alineatul (1) sunt nule.

[...]

(5) Existența unor clauze abuzive într-un contract încheiat cu un consumator nu atrage nulitatea contractului în cazul în care contractul poate continua să existe fără aceste clauze.

Articolul 16 (1) Interdicția prevăzută la articolul 15 alineatul (1) nu se aplică acordurilor, deciziilor și practicilor concertate care au efecte ne semnificative asupra concurenței.

(2) Efectele sunt ne semnificative atunci când cota de piață cumulată a întreprinderilor în cauză pe piața bunurilor sau serviciilor care fac obiectul acordului, al deciziei sau al practicii concertate nu depășește, în ansamblu, următoarele praguri:

1. 10 % din piața relevantă în cazul în care întreprinderile în cauză se află în concurență una cu cealaltă;

[...].

Articolul 36 [...]

(2) Este interzis să se ofere sau să se acorde, cu titlu gratuit sau aparent la preț al altor bunuri sau servicii, un supliment la bunurile sau la serviciile vândute; această dispoziție nu se aplică în cazul cadourilor promoționale având o valoare neglijabilă [...].

[...].

Articolul 37a (1) Este interzisă orice acțiune sau omisiune a unei întreprinderi cu o putere de negociere mai importantă care, ca practică comercială în contradicție cu cerința de bună-credință, aduce atingere sau este susceptibilă să aducă atingere intereselor părții aflate într-o situație de inferioritate și consumatorilor. Constituie acțiune sau omisiune cu rea-credință [...] precum impunerea unor condiții [...] deosebit de stricte [...].

(2) Existența unei puteri de negociere mai importante se apreciază ținând seama de caracteristicile structurale ale pieței relevante și de raportul juridic specific existent între întreprinderile în cauză, luând în considerare amploarea interdependenței acestora [...].

Prezentare succintă a situației de fapt și a procedurii

- 1 La 9 martie 2016, părțile din litigiul principal au încheiat un contract de credit de consum. În temeiul acestui contract, pârâtului i s-a acordat o sumă în cuantum de 5 000 de leva (BGN) (aproximativ 2 550 de euro) pentru o durată de 36 de luni. Creditul are o rată variabilă a dobânzii egală cu suma EURIBOR la șase luni și o marjă fixă de 7,606 %.
- 2 La momentul încheierii contractului, dobânda anuală efectivă era de 8,2 %. Creditul ar fi trebuit rambursat în 36 de rate lunare, fiecare în cuantum de 159,24 leva (BGN) (aproximativ 82 de euro).
- 3 La punctul 8 din contractul de credit se prevede că rata dobânzii inițiale, stabilită în contract, servește unor scopuri promoționale și este aplicabilă dacă pârâtul îndeplinește condițiile stabilite în anexa nr. 2 la contract. În cazul neîndeplinirii acestor condiții, marja fixă reprezentând rata dobânzii aferente creditului, se majorează de la valoarea inițială de 7,606 % la 14,356 % (și anume cu 6,75 %, dobânda anuală efectivă fiind astfel aproape dublată).
- 4 Pe lângă contractul de credit, s-a încheiat și un contract privind constituirea unei garanții asupra unei creanțe salariale, în cadrul căruia pârâtul a declarat că ar fi angajat la o întreprindere bulgară în temeiul unui contract de muncă pe durată nedeterminată.
- 5 În anexa nr. 2 la contractul din 1 martie 2016, semnată de asemenea de pârât, sunt indicate diferite tipuri de beneficii pentru creditele de consum.
- 6 Potrivit punctului 1.1.1 din această anexă, condițiile de utilizare a ratei dobânzii de 8,20 % care servește unor scopuri promoționale se aplică anual în cazul unui contract de credit de consum dacă împrumutatul:
  - a) își transferă salariul într-un cont deschis la „Banka DSK” EAD;
  - b) constituie o garanție asupra creanței sale salariale în favoarea „Banka DSK” EAD;
  - c) constituie o garanție asupra tuturor creanțelor sale din conturile deschise la „Banka DSK” EAD în favoarea băncii;
  - d) solicită eliberarea unui card de debit de către „Banka DSK” EAD;
  - e) participă la sistemul de servicii bancare online „DSK Direkt” furnizat de „Banka DSK” EAD;
  - f) primește cel puțin două tipuri de notificări prin mesaje text (SMS) și
  - g) plătește lunar cel puțin o factură de utilități publice (energie electrică, telefon, alimentare cu apă etc.), fără numerar, prin debitare directă efectuată de

„Banka DSK” EAD sau achită lunar o rată minimă de 10 leva (BGN) în fondul suplimentar de pensii facultative „DSK Rodina”.

- 7 Potrivit punctului 1.2.1 din anexa nr. 2, rata dobânzii este de 8,70 % pe an dacă împrumutatul îndeplinește doar condițiile prezentate la literele a)-c) de mai sus. În conformitate cu punctul 9.1.2 din anexa nr. 2, rata dobânzii aferente creditului este majorată cu 0,5 % începând cu următoarea rată lunară și se ridică, în mod efectiv, din nou la 8,70 %, în cazul în care serviciile menționate la literele d)-g) („servicii accesorii”) nu sunt utilizate timp de două luni consecutive, dar împrumutatul îndeplinește condițiile prevăzute la literele a)-c).
- 8 Punctul 9.1.1 din anexa nr. 2 prevede că, în cazul în care, în cursul a două luni consecutive, salariul împrumutatului nu este plătit în contul său deschis la „Banka DSK” EAD [mai precis, nu sunt îndeplinite condițiile prevăzute la literele a) și b) de mai sus], dar rata creditului este achitată în cont, dobânda aplicată creditului începând cu următoarea rată va fi de 11,95 %. Potrivit punctului 9.1.3, în cazul întârzierii la plată a două sau mai multor rate, subvențiile la dobândă prevăzute în anexa nr. 2 sunt eliminate în totalitate.
- 9 Punctul 9.1.2 prevede că, în cazul unei amortizări regulate a creditului, subvențiile pot fi „restabilite” dacă împrumutatul îndeplinește din nou condițiile pentru a beneficia de acestea prin prezentarea unei declarații la „Banka DSK” EAD. Nu se precizează dacă și în ce condiții o astfel de restabilire are caracter obligatoriu.
- 10 Potrivit raportului de expertiză contabilă întocmit în cadrul procedurii, pârâtul a încetat să plătească ratele de credit la 24 octombrie 2016. Expertul precizează că, începând cu această dată, pentru valoarea capitalului restant neplătit, reclamanta a aplicat o rată anuală a dobânzii de 14,687 % până la 24 decembrie 2016, o rată anuală a dobânzii de 14,682 % până la 24 iunie 2017 și 14,624 % până la 9 noiembrie 2017. După această dată, a fost declarată exigibilitatea imediată a creditului și nu s-au calculat dobânzi contractuale. Pe baza informațiilor furnizate de bancă, datoria deschisă se ridică la un quantum al capitalului de 4 105,27 leva (BGN); dobânzi contractuale în quantum de 668,93 leva (BGN) și dobânzi de întârziere în quantum de 84,07 leva (BGN).
- 11 Este de notorietate faptul că numeroase instituții de credit din Bulgaria oferă consumatorilor rate ale dobânzii mai scăzute atunci când aceștia își transferă salariul într-un cont deschis la banca creditoare. De asemenea, creditele sunt prezentate ca fiind mai atractive în raport cu condițiile pieței, în cazul cărora nu este necesar un „transfer al salariului” la banca creditoare. Se poate deduce din aceasta că, pe piața bancară din Bulgaria, este o practică răspândită ca împrumutații să fie obligați să își primească salariul într-un cont deschis la banca creditoare.
- 12 Reclamanta, „Banka DSK” EAD, este una dintre principalele instituții de credit active pe piață, cota sa de piață de aproximativ 10 % variind între poziția 1 și 2, potrivit mass-media. În litigiul principal, instanța de trimitere precizează că nu ar

fi colectat informații cu privire la cota de piață deținută de reclamantă, întrucât nu ar fi clar dacă această împrejurare este pertinentă pentru soluționarea litigiului.

Prezentare succintă a motivării trimiterii preliminare

- 13 Potrivit instanței de trimitere, o problemă de aplicare a dreptului în litigiul principal este constituită de clauzele care figurează în anexa 2 la contractul de credit de consum în discuție.

Caracter abuziv al clauzelor contractuale

- 14 Mai întâi, instanța de trimitere ridică problema compatibilității clauzelor referitoare la utilizarea obligatorie a serviciilor accesorii cu cerința de bună-credință prevăzută la articolul 3 din Directiva 93/13, ținând seama de faptul că contractul de credit impune consumatorului o obligație împovăraătoare care, în același timp, oferă un avantaj concurențial creditorului.
- 15 În special, instanța de trimitere are nevoie de o interpretare a formulării „în detrimentul consumatorului” prevăzute la articolul 3 din Directiva 93/13. Din punctul său de vedere, se ridică problema dacă obligația consumatorului de a-și primi salariul într-un cont deschis la banca la care a contractat un credit este în sine prejudiciabilă pentru consumator, precum și dacă condiția de a utiliza anumite servicii accesorii (care, parțial, nu sunt gratuite) pentru a obține o reducere a ratei aplicabile a dobânzii aferente creditului este întotdeauna sau numai în anumite cazuri în detrimentul său.
- 16 Instanța de trimitere ridică de asemenea problema dacă obligația de a transfera salariul într-un cont deschis la bancă este interzisă de dreptul Uniunii. Debitorul din litigiu este un resortisant al unui stat terț care lucrează pentru un angajator bulgar, dar care și-ar putea schimba reședința obișnuită. În acest context, obligația de a-și transfera salariul într-un cont bulgar ar putea constitui un obstacol în calea exercitării dreptului său prevăzut la articolul 15 alineatul (3) coroborat cu articolul 15 alineatul (1) din Carta drepturilor fundamentale, și anume angajarea într-un raport de muncă într-un alt stat membru al Uniunii Europene. În această privință, potrivit instanței de trimitere, trebuie să se țină seama de faptul că dreptul național prevede și un alt mijloc de a garanta băncii creanța, și anume constituirea unei garanții asupra salariului precum cea reglementată prin contract în litigiul principal.
- 17 În ipoteza în care dispozițiile Directivei 93/13 permit, în principiu, ca banca să impună consumatorului transferul salariului său într-un cont deschis la aceasta, se ridică următoarea problemă privind aspectul dacă asumarea unui astfel de angajament este abuzivă în raport cu cerința de a utiliza servicii accesorii.
- 18 Pentru a răspunde la această întrebare, instanța de trimitere are nevoie de indicații cu privire la criteriile pe care trebuie să le aplice pentru a aprecia caracterul abuziv

al clauzelor contractuale referitoare la serviciile accesorii. Aceasta arată că dreptul Uniunii nu conține dispoziții care să interzică sau să limiteze în mod concret posibilitatea unui comerciant de a impune unui consumator oferte comune [Renda, A. (coord.), *Tying and Other Potentially Unfair Commercial Practices in the Retail Financial Service Sector. Final Report. 2009, Centre for European Policy Studies*, p. 147 – 149, disponibil la https://ec.europa.eu/finance/consultations/2010/tying/docs/report_en.pdf). Astfel de dispoziții nu există decât pentru tranzacțiile dintre întreprinderi – a se vedea articolul 101 alineatul (1) litera (e) TFUE.

- 19 Cu toate acestea, ofertele comune sunt interzise în temeiul dreptului bulgar, mai precis, potrivit articolului 36 din *Zakon za zashtita na konkurentsata* (Legea privind protecția concurenței, denumită în continuare „ZZK”) și, în general, potrivit articolului 29 din ZZK. Având în vedere indicațiile furnizate de Curtea de Justiție a Uniunii Europene conform cărora, în vederea aplicării Directivei 93/13, trebuie să se țină seama și de dispozițiile naționale privind protecția consumatorilor (punctul 37 din Hotărârea în cauza C-738/19, A, precum și jurisprudența citată), Curtea ar trebui să stabilească dacă pentru aprecierea caracterului abuziv al unei clauze care figurează într-un contract încheiat cu un consumator trebuie să se țină seama și de dispozițiile naționale privind concurența neloială. Instanța de trimitere consideră că normele naționale în materie de concurență trebuie respectate la aprecierea caracterului abuziv al unei clauze.

Interpretare conformă cu dreptul Uniunii

- 20 În continuare, instanța de trimitere ridică problema interpretării normelor naționale împotriva concurenței neloiale în raport cu normele prevăzute de Directiva 93/13.
- 21 Normele privind interzicerea ofertelor comune prevăzute de ZZK bulgară au un caracter general, dar sunt precizate condițiile concrete de aplicare a unei astfel de interdicții. La articolul 36 alineatul (1) din ZZK, legiuitorul bulgar a prevăzut interdicția de a atrage cu rea-credință clienții, inclusiv prin încurajarea încheierii de oferte comune. Conform articolului 29 din ZZK, este interzisă și atragerea clienților prin practici neloiale în raport cu alte întreprinderi. Aceste interdicții au ca obiect, în esență, protejarea celorlalți comercianți care se află în concurență directă cu comerciantul autor al încălcării. Cu toate acestea, în măsura în care practicile comerciale neloiale sunt interzise și, având în vedere jurisprudența menționată mai sus, instanța de trimitere consideră totuși că ar trebui să țină seama și de această interdicție în cadrul aprecierii caracterului abuziv al unui contract încheiat cu un consumator.
- 22 În special, având în vedere posibilitățile largi de interpretare a articolului 29 și a articolului 36 alineatul (1) din ZZK, instanța de trimitere ridică problema dacă, în vederea aplicării interdicției concurenței neloiale prevăzute de dreptul național, această interdicție trebuie interpretată nu numai în contextul normelor privind

caracterul abuziv al contractelor încheiate cu consumatorii, în conformitate cu Directiva 93/13, ci și în contextul cerințelor articolului 38 din Carta drepturilor fundamentale. Dacă ar exista obligația efectuării unei astfel de interpretări, instanța națională ar trebui să interpreteze interdicțiile consacrate de normele interne de concurență luând în considerare nu numai interesele concurenților, ci și pe cele ale consumatorilor.

- 23 De asemenea, instanța de trimitere arată că, în conformitate cu punctul 26 din Hotărârea pronunțată în cauza 14/83, von Colson, obligația de interpretare conformă cu dreptul Uniunii există numai în ceea ce privește normele aplicate direct de instanța națională în cadrul procedurii și nu vizează normele care au un obiect diferit. În speță, revine instanței de trimitere sarcina de a aprecia dacă clauzele unui contract încheiat cu un consumator sunt abuzive în conformitate cu articolul 143 din Zakon za zashtita na potrebitelite (Legea privind protecția consumatorilor) care transpune în dreptul național cerințele Directivei 93/13. În același timp, aceste cerințe trebuie examinate în raport cu standardele generale ale dreptului național care nu au fost adoptate direct pentru punerea în aplicare a acestui act al Uniunii Europene, și anume în raport cu normele privind concurența neloială. Totuși, în măsura în care acestea din urmă servesc drept criteriu pentru realizarea protecției consumatorilor, ținând seama de necesitatea de principiu de protecție a consumatorilor prevăzută la articolul [38] din Carta drepturilor fundamentale, instanța de trimitere consideră că normele naționale în materie de concurență trebuie interpretate în contextul intereselor consumatorilor. Nu în ultimul rând, instanța de trimitere subliniază că protecția concurenței ar avea ca obiectiv crearea unor condiții mai bune pentru consumatorul final.

Practici comerciale neloiale

- 24 Potrivit jurisprudenței Curții de Justiție a Uniunii Europene (punctele 43 și 44 din Hotărârea pronunțată în cauza C-453/10, Pereničová și Perenič, precum și punctele 48-50 din Hotărârea pronunțată în cauza C-109/17, Bankia), introducerea unei clauze contractuale ca urmare a aplicării unei practici comerciale neloiale, în sensul Directivei 2005/29, constituie un element de apreciere a caracterului abuziv în temeiul articolului 4 din Directiva 93/13.
- 25 Prin urmare, revine instanței de trimitere sarcina de a verifica dacă modul de redactare a clauzelor contractuale din contractul de credit în litigiu constituie o practică comercială înșelătoare în sensul articolului 7 alineatul (2) din Directiva 2005/29. În special, trebuie să se stabilească dacă este vorba despre o practică comercială neloială întotdeauna atunci când, într-un contract de credit de consum, este indicată o rată a dobânzii aferentă creditului calculată după efectuarea tuturor reducerilor de dobânzi aplicabile în cazul utilizării serviciilor accesorii necesare și nu este indicată rata dobânzii aferentă creditului aplicabilă, în principiu, fără reduceri de dobânzi, iar rata dobânzii aplicabile în cazul utilizării acestor reduceri de dobânzi nu se precizează decât ulterior. De asemenea, trebuie să se stabilească dacă, pentru a aprecia caracterul neloial al unei practici comerciale, instanța

trebuie să țină seama și de modul de redactare a condițiilor pentru utilizarea și eliminarea reducerilor de dobânzi, precum și de posibilitatea consumatorului de a înțelege un sistem de clauze astfel conceput.

- 26 Trebuie de asemenea să se răspundă la această întrebare pentru a stabili dacă o astfel de indicare a ratei dobânzii este permisă și de dispozițiile Directivei 2008/48 și în special de articolul 10 din aceasta.
- 27 În plus, instanța de trimitere ridică problema dacă, pentru a aprecia dacă o practică comercială este de natură să influențeze comportamentul consumatorului în alegerea unui vânzător sau a unui furnizor de servicii în sensul articolului 5 alineatul (2) litera (b) din Directiva 2005/29, instanța națională trebuie să ia în considerare cota de piață deținută de comerciantul care aplică practica comercială respectivă. Aceasta este situația ca urmare a încheierii, în cadrul procedurii pendinte, a unui contract de credit de consum care, în principiu, angajează o persoană pe o perioadă îndelungată și este susceptibilă să influențeze în mod substanțial comportamentul său pe piață. Împrumutatul se adresează unor instituții de credit (mai cunoscute) mai apropiate de locul său de muncă sau de domiciliul său. Aceasta înseamnă că ar fi mai expus ofertelor operatorilor care dețin o cotă de piață importantă. Prin urmare, revine instanței de trimitere sarcina de a stabili dacă, la aprecierea caracterului înșelător sau de presiune exercitată asupra consumatorului al unei practici comerciale, aceasta trebuie să țină seama și de poziția comerciantului pe piața relevantă a bunurilor și a serviciilor.
- 28 Nu în ultimul rând, instanța de trimitere arată că în speță este vorba despre o practică răspândită pe piața băncilor, adică a persoanelor [juridice] care își procură fonduri prin intermediul depozitelor din partea publicului. În consecință, ar fi posibil ca marile bănci să atragă mai mulți împrumutați și să îi oblige să accepte condiții mai puțin favorabile. Problema care se ridică este dacă, în lipsa unei poziții dominante pe piață (în cadrul procedurii, o astfel de poziție nu este nici constatată, nici invocată în privința reclamantei), cota de piață ar putea fi relevantă pentru a aprecia caracterul neloyal al unei practici comerciale.

Metoda de calcul al dobânzii anuale efective și consecințele unui eventual calcul eronat

- 29 În cadrul procedurii pendinte, se ridică întrebările adresate și în cauza C-229/20, K, referitoare la modul de calcul și de indicare a dobânzii anuale efective în cadrul unui contract de credit de consum, întrucât potrivit articolului 22 coroborat cu articolul 11 alineatul (1) punctul 10 din Zakon za potrebitelskia kredit (Legea privind creditul de consum), un contract de credit de consum care nu menționează dobânda anuală efectivă este nul, iar consumatorul este obligat în acest caz doar la rambursarea sumei pe care a încasat-o efectiv, fără dobânzi și costuri.
- 30 În acest context, trebuie să se stabilească dacă indicarea imprecisă a valorii dobânzii anuale efective în contractul de credit de consum trebuie asimilată lipsei indicării acestei dobânzi. Acest lucru pare să rezulte din necesitatea redactării

clare a clauzelor care figurează în contractele încheiate cu consumatorii și ca orice imprecizie să fie interpretată în detrimentul comerciantului – articolul 147 din Zakon za zashtita na potrebitelite (Legea privind protecția consumatorilor) coroborat cu articolul 24 din Zakon za potrebitelskia kredit (Legea privind creditul de consum). Dispozițiile menționate transpun în dreptul național articolul 5 din Directiva 93/13 și articolul 23 din Directiva 2008/48.

- 31 Curtea de Justiție a Uniunii Europene a avut deja ocazia să statueze, în Hotărârea pronunțată în cauza C-448/17, EOS KSI Slovensko, că o clauză redactată în mod neclar referitoare la valoarea dobânzii anuale efective nu îndeplinește cerința prevăzută la articolul 4 alineatul (2) din Directiva 93/13 și că, prin urmare, instanța sesizată este abilitată să nu aplice astfel de clauze. Problema care se ridică în speță este aceea dacă acest principiu se aplică și atunci când comerciantul indică în mod imprecis valoarea dobânzii anuale efective (dacă într-adevăr există o imprecizie), astfel încât să inducă în eroare consumatorii și să influențeze libertatea de decizie a acestora.
- 32 Răspunsul la întrebarea dacă indicarea imprecisă a valorii dobânzii anuale efective trebuie asimilată lipsei indicării acestei dobânzi necesită, în contextul situației de fapt din litigiu, răspunsul la o altă întrebare, și anume: costurile precum cele aferente pachetului de servicii accesorii convenit în prezenta procedură trebuie incluse în formula utilizată pentru calcularea dobânzii anuale efective în cadrul unui contract de credit de consum? Stabilirea dobânzii anuale efective este pe deplin armonizată prin articolul 3 litera (g) din Directiva 2008/48 și revine, așadar, Curții sarcina de a stabili dacă calculul dobânzii anuale efective trebuie să includă cheltuieli aferente serviciilor accesorii precum cele convenite între părți prin contract.
- 33 În acest context, este important, în primul rând, să se stabilească dacă serviciile accesorii menționate constituie „o condiție obligatorie pentru obținerea creditului” sau „acordarea creditului rezultă din utilizarea” acestor servicii accesorii. Pentru a răspunde la această întrebare, Curtea ar trebui să țină seama de faptul că, deși în prezenta cauză nu s-a ridicat obiecția potrivit căreia pârâtul ar fi fost indus în eroare în legătură cu obținerea consimțământului său pentru prestarea unor servicii accesorii, modul în care sunt formulate clauzele referitoare la reducerile de dobânzi impune cunoașterea numeroaselor clauze din anexa nr. 2 la contract. În plus, trebuie amintit că contractul poate fi încheiat fără serviciile accesorii, dar în condiții substanțial diferite, precum și că o parte din aceste servicii (de exemplu, plata unor facturi pentru utilitățile publice prin intermediul unei aplicații de servicii bancare online) nu este direct legată de obiectul contractului de credit.
- 34 Această modalitate de calcul al ratei dobânzii dă naștere unor întrebări suplimentare. În primul rând, se ridică problema dacă prețul serviciilor accesorii, care nu fac parte din contractul de credit, trebuie apreciat la stabilirea dobânzii anuale efective. În ipoteza în care situația ar fi diferită, se ridică problema dacă rata dobânzii majorată, care ar fi datorată în cazul neutilizării serviciilor accesorii,

nu ar trebui considerată ca făcând parte din costul creditului (și, în mod corespunzător, ca făcând parte din formula de stabilire a dobânzii anuale efective).

- 35 În contextul celor două întrebări menționate mai sus, și anume dacă prețul serviciilor accesorii face parte din formula utilizată pentru calcularea dobânzii anuale efective în temeiul contractului și dacă un eventual calcul imprecis al acestei rate a dobânzii trebuie asimilat lipsei totale a indicării acesteia în contract, trebuie să se aprecieze de asemenea dacă, în speță, dreptul național prevede o sancțiune adecvată pentru indicarea eronată a acestei rate a dobânzii. La punctul [72] din Hotărârea pronunțată în cauza C-42/15, Home Credit Slovakia, Curtea a statuat că dispozițiile legale naționale care prevăd nulitatea contractului de credit de consum ca urmare a unor inexactități minore din conținutul său pot constitui o sancțiune disproporționată în sensul [articolului 23] din Directiva 2008/48/CE. În această situație, instanța de trimitere ridică problema dacă indicarea imprecisă a ratei dobânzii în contractul de credit trebuie să aibă ca efect exonerarea consumatorului de obligația sa contractuală de a plăti dobânzi și costuri.

DOCUMENT DELUS